

van zijn werk ligt in de aldoor aanvoelbare liefde welke er achter schuilt, en daarbij beheerscht hij de techniek van het vak strakker en gemakkelijker dan eenig jong, Hollandsch schrijver van onzen tijd. Hij bezit de volledige outillage tot het groote, epische kunstenaarschap; — in hoeverre hij dat kunstenaarschap bereiken zal, wordt in de toekomst bepaald door de waarde van hetgeen hij ons . . . te zeggen zal hebben.

HERMAN POORT

HISTORISCHE AVONTURIERS

WILLIAM BOLITHO: TWELVE AGAINST THE GODS
The Story of Adventure (Heinemann, London 1930)

Zonder aarzelen kan men deze twaalf biografieën tot de z.g. „litteraire geschiedschrijving” rekenen, en wel tot het beste specimen van dit genre. Bolitho is n.l. in zooverre volkomen „litterair” geprecocucepeerd, dat hij het thema „avontuur” met voorbedachten rade in twaalf soortelijk geheel verschillende levens gaat ontdekken. Men oordeele over de gevarieerdheid van dit menu, waarvan Huizinga zou huiveren: Alexander de Groote, Casanova, Columbus, Mahomet, Lola, Montez, Cagliostro en Seraphina, Karel XII van Zweden, Napoleon I, Catilina, Napoleon III, Isadora Duncan en last not least Woodrow Wilson! Uit de combinatie der namen alleen al blijkt duidelijk genoeg, dat het Bolitho te doen is om het Avontuur in deze menschen, om een „litterair” apriori dus, als men wil. Hij leidt deze psychologie van het avontuur dan ook in met een beginselverklaring; hierin omschrijft hij, wat voor hem de term „avontuur” beteekent. Deze geestige, maar allerminst populaire inleiding (trouwens Bolitho is ondanks zijn schijnbare „vlotheid” volstrekt niet populair zooals b.v. Ludwig) motiveert de op het eerste gezicht bizarre keuze der personagiën niet door hen op een onmogelijke manier met elkaar in verband te brengen, maar door de kenschetsing van het avontuur als een algemeen menschelijk conflict van romantiek en orde, „an inner antithesis, which divides our will”. Het avontuur is een aspect, dat bij den z.g. avonturier tot levensinzet wordt; maar Bolitho legt er juist den nadruk op, dat de tragiek van den avonturier is, „that he is doomed to cease to be an adventurer”. Ook in hem leeft de orde als tegenprincipe en de katterigheid, die op zijn zwaren roes volgt, is daarom dubbel erbarmelijk. Daar Bolitho zijn uitgangspunt zoo zorgvuldig definieert, ontloopt hij de gangbare aantijging, dat hij niet historisch denkt. Hij is, inderdaad, geen historicus in den zin van onderzoeker, maar dat pretendeert hij ook niet te zijn. Hij is echter een voortreffelijk geschiedschrijver in den zin, die bij het tot stand komen van het geschiedbeeld den doorslag geeft; d. w. z. hij kan op grond van feiten-

reeksen levende gestalten ontwerpen, en wel bijzonder levend voor ons, die daar belang bij hebben. Of zij voor den gemiddelden leerling van 2000 nog datzelfde leven zullen bezitten, gaat ons dan ook bij het genieten van Bolitho's uitstekende karakteristieken niet aan. Zoo is mij o. a. de teekening van Mahomet als avonturier antipathiek, en ik vind haar „oppervlakkig”, omdat ik persoonlijk geneigd ben allerlei aspecten te laten gelden, die Bolitho niet laat gelden; maar ik ben verplicht te erkennen, dat hij een nieuwen en levenden Mahomet laat zien, die ons historisch beeldenarsenaal verrijkt. Het spreekt overigens vanzelf, dat niet alle gekozen figuren zich even gelukkig met het thema „avontuur” hebben laten verweven; maar zelden ontbreekt het leven, en vrijwel nooit Bolitho's aphoristische, tot herleving stimuleerende bespiegeling. Staat zijn Casanova voor mijn gevoel achter bij dien van Zweig, zijn Columbus bij dien van Wassermann, zijn essays over Lola Montez, Karel XII en vooral over de beide Bonapartes behooren tot het beste, wat de historische psychologie van dezen tijd heeft gepresteerd; zij zijn scherp, persoonlijk, eenzijdig, gedurfd en daardoor zeer ver van het waterig aftreksel, dat nogal eens door pleegt te gaan voor de (of: het streven naar de) historische objectiviteit. Met de gestalten van Bolitho krijgt men op één of andere wijze contact, door bijval of door heftig verzet; maar men staat er nooit onverschillig tegenover. Zelfs een zoo „uitgemolken” figuur als Napoleon weet hij prikkelend te bezielen, zoodat men opnieuw gegrepen wordt door de merkwaardige silhouet van den familiezieken Corsicaan.

Volgens prof. Huizinga wordt door de methode van Bolitho „onze cultuur geschaad”. Laten wij volstaan met te zeggen, dat verzekering de schade dermate dekt, dat het de moeite loont, Bolitho brand te laten stichten in dit heilige huisje van „de” cultuur! Die verzekering is niet de a tot z-polis der objectiviteit; maar Bolitho verzekert U tevens tegen overlijden door geestelijke verkalking, en dat nog wel zonder de premie der populariteit! MENNO TER BRAAK

DUITSCHER JONGEREN

HERMANN KESTEN, 24 NEUE DEUTSCHE ERZÄHLER,
Berlin, Gustav Kiepenheuer Verlag, 1929

Ongeveer tien jaar geleden verscheen bij Ernst Rowohlt een soortgelijke wapenschouw van het moderne Duitse proza, onder den titel „Die Entfaltung”. Niet één der daar vertegenwoordigde auteurs compareeren in dezen bundel.

Er is veel veranderd inderdaad in dit decennium. Het expressionisme, dat toch feitelijk een verkapte en soms een tamelijk opzettelijk verminkte romantiek was, heeft volledig het veld geruimd voor